

LIDHJA E REFORMAVE TË PRE ME BUXHETIN DHE PRANIMIN NË BE

Mojmir Mrak, Janez Šušteršič,
Ekspertët bashkëpunëtorët i CEF

Koncepti i qeverisjes ekonomike evropiane

- Specifikat e qeverisjes ekonomike evropiane të shkaktuara nga arsyt kryesore
 - Evoluimi i integritit nga unioni doganor tek unioni monetar
 - Thellimi i integritit është dashur të shoqërohet me forcim të qeverisjes ekonomike
 - Zgjerimi përmes rritjes së heterogjenitetit të zgjerimeve të BE-së; ndikimi në qeverisje

Qeverisja ekonomike evropiane dhe shtetet anëtare: periudha pas krizës

- Qasje e përgjithshme ndaj reformës së përgjithshme të qeverisjes ekonomike evropiane
 - Nuk ka ndryshime të traktatit (legjislacionit sekondar)
 - Operacionalizimi i mbikëqyrjes fiskale, veçanërisht i pjesës së borxhit publik të saj
 - Aplikimi i mbikëqyrjes që adreson problemin e mosbalanceve makroekonomike
 - Ndryshimi i procesit të vendimmarrjes në një sistem më automatik (më pak ndikim politik)

Qeverisja ekonomike evropiane dhe shtetet anëtare: semestri evropian

- Qeverisja e reformuar ekonomike evropiane është duke u zbatuar përmes semestrit evropian
- Semestri evropian është një cikël vjetor i koordinimit të politikave të reformave fiskale, ekonomike dhe strukturore të shteteve anëtare të BE-së për të arritur qëllimet e strategjisë Evropa 2020
 - Qëllimi i Evropa 2020 është rritja (e mençur, përfshirëse dhe e qëndrueshme)
 - Objektivat: punësimi, R&D, ndryshimi klimatik dhe energjia, arsimiti, varfëria dhe përjashtimi social.

- **Piketat në ciklin vjetor**
 - **Nëntor: Komisioni harton dokumentet analitike**
 - **Janar: Udhëzimet politike në nivel të BE-së - Këshilli dhe Parlamenti**
 - **Shkurt: Raportet e vendeve për mosbalancet makroekonomike**
 - **Prill: Vendet anëtare i paraqesin programet e Stabilitetit dhe Konvergjencës (kornizat afatmesme buxhetore) dhe Programet e Reformave Kombëtare (programi i reformave strukturore - rritja, punësimi)**
 - **Maj: Hartohen rekomandimet specifike për vendet**
 - **Korrik: Këshilli Evropian i miraton ato**

Qeverisja ekonomike evropiane dhe vendet kandidate: pas krizës

- Qeverisja e reformuar ekonomike evropiane e përfshirë në procesin e anëtarësimit në BE përmes dy kanaleve
 - Kornizës së zgjeruar për dialog dhe koordinim të politikave ekonomike bazuar në Programet e Reformës Ekonomike (PRE)
 - Fushëveprim të zgjeruar për harmonizimin e acquis në kuadër të negociatave të anëtarësimit në BE për Unionin Monetar Evropian (kapitulli 17)

- **PRE-të kanë zëvendësuar PEP-të/PEF-të nga viti 2015**
 - PRE-të mbulueshmëri më të gjerë (dy pjesë); rritja dhe konkurrueshmëria si një temë e rëndësishme
 - PRE-të më specifike sa i përket rekomandimeve të politikave (përfshijnë udhëzime të politikave specifike për vendet të paraqitura nga ECOFIN)
 - Një lloj i dokumentit për kandidatët dhe kandidatë potencialë

PRE-të si pjesë e qeverisjes ekonomike evropiane të vendeve kandidate

- Objektivat e PRE-ve
 - Të ofrojnë një kornizë koherente dhe gjithëpërfshirëse për politik-bërjen vendore dhe dialogun e politikave me BE-në
 - Të mbështesin vendet për të adresuar në mënyrë efektive sfidat kryesore ekonomike
 - Të forcojnë koordinimin e brendshëm, përfshirjen e palëve të interesit dhe pronësinë
 - Të mbështesin vendet që gradualisht të plotësojnë kriteret ekonomike të Kopenhagës për anëtarësim

PRE-të si pjesë e qeverisjes ekonomike evropiane të vendeve kandidate

- Struktura (3 kapituj kryesorë) e njëjtë si përpara në PEP dhe PRE...
 - Korniza makro-ekonomike
 - Korniza fiskale
 - Reformat strukturore
- POR PRE-të e kanë zgjeruar fokusin e tyre nga çështjet makro dhe fiskale në çështjet e reformave strukturore. Pse?
 - Për të reflektuar më mirë logjikën e semestrit evropian
 - Për të plotësuar stabilitetin fiskal me rritje ekonomike

Evoluimi i termit “reformat strukturore”

- Reformat strukturore janë bërë të popullarizuara me theks në fleksibilitetin dhe konkurrueshmërinë e ekonomive, për dallim nga makro-menaxhimi i cikleve ekonomike - i njohur edhe si “ekonomia nga ana e ofertës”
- Strategjia e Lisbonës e BE-së (2000) u përpoq të kombinojë nxitjen për konkurrueshmëri me modernizimin e “Modelit Social Evropian”
- Përkufizimi i PRE-së kombinon konkurrueshmërinë me nevojën për të përmirësuar punësimin dhe mirëqenien - kjo reflekton sfidat zhvillimore kryesore në vendet kandidate dhe kandidate potenciale.

Përkufizimi i PRE-së për reformat strukturore

Termi reformë strukturore do merret se nënkupton politika publike që:

- adresojnë pengesat për nxitësit themelorë të rritjes,
- lehtësojnë përdorimin e resurseve dhe faktorëve produktiv në mënyrë sa më efikase që të jetë e mundur
- ose që kontribuojnë për një ekonomi më të drejtë dhe më përfshirëse.

(Udhëzuesi i PRE-së 2019)

Kjo përfshinë politika që:

- i modernizojnë tregjet e punës dhe i bëjnë ato më të adaptueshme dhe më përgjegjëse,
- i bëjnë tregjet e produktet dhe shërbimeve më efikase ,
- e thjeshtësojnë mjedisin rregullativ për bizneset duke e rritur në të njëjtën kohë transparencën e përgjithshme në ekonomi,
- krijojnë mundësi të barabarta dhe sigurojnë përfshirje sociale.

Investimet publike në infrastrukturë mund të përfshihen si masë nëse kontribuojnë në reformimin e tregut.

Përzgjedhja (prioritizimi) i reformave

Bazuar në Manualin e Prioritizimit të OECD-së

PYETJET EKZAMINUESE (CUT-OFF)

- Adresimi i kufizimit detyrues ndaj rritjes?**
- Kapacitetet dhe financimi i mjaftueshëm për zbatim?**
- Aktivitetet e definuara qartë për zbatim?**

PYETJET PËRZGJEDHËSE:

- Ndikimi në konkurrueshmëri/ rritje**
- Ndikimi në punësim**
- Kompleksiteti i zbatimit**
- Rreziqet e zbatimit**
- Vlerësimi i masës nga KE (nëse aplikohet)**

Planifikim i mirë i masave të PRE-së

- Caktoni vetëm një objektiv për secilën masë
- Sqaroni lidhjen me pengesat për konkurrencën dhe punësimin
- Përshkruani qartë se çfarë është ajo masë
- Specifikoni aktivitetet konkrete me rezultatet e pritura të tyre
- Vlerësoni koston e aktiviteteve dhe burime financimi
- Përfshini treguesit kyçë të performancës

Lidhja e reformave me kornizën fiskale

Dokumenti i planifikimit afatmesëm buxhetor

REKOMANDIM I PËRGJITHSHËM: Bëjeni financimin e prioriteteve kryesore, përfshirë reformat strukturore të PRE-së, të dukshëm në dokument.

QASJET E MUNDSHME:

- Buxhetimi i programit të plotë.
- Buxhetimi i pjesshëm i programit të reformave dhe prioriteteve kryesore
- Linja të ndara buxhetore për reformat dhe prioritetet kryesore
- Paraqitja e shpenzimeve sipas sektorëve e politikave.
- Paraqitja e një buxheti të veçantë për “reforma dhe investime”.
- Shfrytëzoni klasifikimet e shpenzimeve bazuar në politika (klasifikimin programor; klasifikimin sipas funksioneve të qeverisë - COFOG)
- Kërkoni nga ministritë e linjës të paraqesin kërkesa për politikën dhe objektivat e jo për shpenzimet/kostot (në rritje)
- Bazoni negociatat për buxhetin në argumente që lidhen me politika dhe prioritete.

